

Ставови председника Тадића и министра спољних послова Јерemiћа су за чуђење. Тадић је у жеку председничких избора, на самиту у Минхену, изјавио да ће Србија реаговати на признање нелегалне независности Косова тужбама пред међународним и домаћим судовима земаља које буду признале ту независност. Овакве изјаве су биле слоган његове председничке кампање. Пошто је постао председник, Тадић се очигледно предомислио. Јерemiћ дели његов став и најављује да ће Србија радити на томе да придобије већину земаља чланица УН на заседању Генералне скупштине у септембру ове године да гласају за српски предлог да се ГС УН обрати Међународном суду правде са захтевом да тај суд дâ саветодавно мишљење да ли је једнострано проглашење независности Косова сагласно међународном праву.

Тадићево и Јерemiћево оклевање је бременито потенцијалним опасностима. Тужбе се морају поднети одмах и тражити да се Савет безбедности УН обрати Међународном суду правде. Тек уколико тај наш захтев не би дао резултат, на ред долази оно што предлаже министар Јерemiћ. При томе ваља истаћи да су пресуде Међународног суда правде по тужбама земаља чланица УН обавезне, док саветодавна мишљења немају обавезујућу снагу, али су углавном поштована због огромног ауторитета овог суда.

Где леже потенцијалне опасности наше тренутне неактивности? Прво, септембар 2008. године је далеко. Колико ће земаља чланица УН признати нелегалну независност Косова до тада? Педесет? Шездесет, или не дај боже, седамдесет? Неактивност Србије може допринети томе да се и оне земље које се колебају одлуче за признање.

Други проблем је принцип тзв. ефективности у међународном праву. Постоји опасност да Међународни суд правде оцени да је великим бројем признања независност ухватила корена и да ефективно постоји. Наша тренутна неактивност може управо допринети томе да судије оцене да Србија није предузела благовремене правне мере да наступање наведене ефективности спречи. Лека за овај проблем има, али то захтева дубљу анализу, која превазилази карактер хитно сти подношењ а тужби. Овде је довољно рећи стару народну “Боље спречити него лечити”.

Тренутном неактивношћу пред МСП-ом Србија се лишава и још једног драгоценог

правног средства: захтева да изрекне привремену меру (*interim injunction*) којом се налаже свим земљама чланицама УН које до наших тужби нису признале независност Косова да се уздрже од тог признања до коначне одлуке Суда. Усвајањем овог нашег захтева МСП би практично забранио даља признања, чиме би Србији било донекле комотније у овој непријатној међународноправној ситуацији.

Овде ћу направити малу дигресију и рећи да је Србија богата људима квалитетног образовања, кој е је стекли на Западу и вратили се са циљем да помогну. Познајем стручњаке који су магистарске студије завршили управо код проф есорке Розалин Хигинс, садашње председнице МСП-а, и који се осећају немоћни да своје знање употребе и помогну свој ој земљи. То не могу учинити јер их појединци онемогућавају. Јеремић путује у Вијетнам, Индонезију и Бразил, земље чланице Савета безбедности УН, у циљу учвршћивања њиховог става подршке Србији. Сматрам да су ставови ових земаља већ чврсти и да их је Јеремић могао учврстити у Њујорку на заседањ у СБ УН, приликом билатералних и мултилатералних сусрета. Д ипломатска активност је добродошла и важна, али недовољна. При томе, правну помоћ нуди Адвокатска комора Србије, као и бројни међународни правници, коју, из неких разлога, Тадић и Јеремић одбијају.

Узмимо пример швајцарског професора Флајнера који саветује нашу државу. Он се обратио нашој јавности више пута и том приликом истицао да Србија треба што пре да тужи макар једну земљу која је признала Косово , и то ради стварања прецедента пред МСП-ом. Он процењује изглед за успех наших тужби на 80 одсто. Косово је, на пример, признао Сенегал. Али како сада ствари стоје, Србија не може (нема храбрости?) да тужи ни Сенегал пред МСП-ом, будући да је Сенегал признао Косово, а истовремено признаје надлежност МСП-а. Са интересантном могућношћу нашег наступа пред СБ УН огласио се недавно у *Политици* и професор Д'Амато са чикашког Нортвестерн универзитета, а наш политички аналитичар Обрад Кесић из Америке у истом листу исправно сугерише да су у тренутној ситуацији ЕУ и САД најрањивији на пољу права.

Став многих светских правника је да Србија треба – и већ је требало – да тужи све земље које су признале Косово, што уопште није компликовано, како је недавно изјавио министар Јеремић. Пре свега, тужба би у сваком случају била истог садржаја, разлика би била само у имену тужене земље и датум у признања! Србија је тужила земље НАТО усред бомбардовања и то је била одлична тужба, а то што је одбачена због тога што је МСП нашао да СРЈ није била чланица УН у време њеног подношења друга је ствар. Добро се сећам разговора са храбрим професором Етинским, нашим главним правним саветником за време бомбардовања. Сећам се и храбрости чланова (тада) Југословенског удружења за међународно право, који су готово сви гласали у прилог тужби. Нејасно је како је сада, када бомбе не падају, “компликовано” поднети тужбу.

Одговорне државне функције подразумевају и сложене послове, зар не?

Глава шеста Повеље УН је насловљена “Мирно решавање спорова”. Члан 36 став 3 Повеље предвиђа да ће Савет безбедности, као опште правило, упути ти чланице УН које имају међусобне правне спорове да их решавају пред МСП-ом. Који је онда наш проблем? Бојимо ли се да не угрозимо политичке или економске односе са одређеним земљама ЕУ или САД подношењем тужби? Такав страх је неоправдан. Па није ли Немачка тужила САД пред МСП-ом у случају “La Grand” поводом својих држављана којима је у САД незаконито онемогућен приступ немачком дипломатско-конзуларном представништву? Није ли Мексико пре неколико година тужио САД пред истим судом у сличној ситуацији? Јесте, и ништа се у односима тих земаља није пореметило. Дакле, мишљење да би правним спором Србија угрозила односе са туженим земљама представља само неосновани страх. Ово је посебно битно због чињенице да би свака земља којој се отима део територије супротно основним принципима Повеље УН, Хелсиншког завршног акта и Резолуцији 1244 већ одавно поднела тужбе МСП-у, чиме би задобила разумевање и поштовање највећег дела света, чак и тужених држава и показала чврстину става и достојанство.

Неки политичари нас стављају пред непостојећу дилему да ли хоћемо у ЕУ или нећемо. Мени није јасно зашто не бисмо. Хоћемо, али нека нас ЕУ поштује, нека поштује своје вредности и основне вредности међународног права. Нека нам не отима територију, а част оним чланицама које то не чине. И збори 11. маја нису никакав референдум. Када Норвежани излазе на референдум и изјашњавају се да ли хоће у ЕУ, њима нико не прети да ће им отети део територије. Њима нико не држи пиштољ прислоњен на слепоочницу: слободни су да доносе одлуке.

Државе које противно наведеним међународноправним актима и принципима признају нелегалну независност Косова нарушавају територијални интегритет и суверенитет Србије и крше важећу и обавезујућу Резолуцију СБ УН 1244. Такве земље признају “флис-папир”, правно танку декларацију независности Косова (коју су писали амерички правници), а која се базира на Ахтисаријевом плану, који је мртво слово на папиру, будући да није усвојен као званични документ нити у УН, нити у било ком другом телу.

Економску штету учињен у Србији бомбардовањем британски *Economist Intelligence Unit* проценио је на 60 милијарди долара. Економску штету која се Србији наноси отимањем Косова стручњаци из области економије попут Оскара Ковача процењују на 400–500 милијарди долара. Ипак, ми нећемо да тужимо. Ми “истрајавамо” и сами градиме торањ на Авали, као да тај симбол Београда није дивљачки порушио неко други. На Косову све

што се баци на ту плодну земљу, то никне. Тамо су “Трепча” и друга наша предузећа, као и лежишта лигнита, која су по величини трећа у Европи и пета у свету.

Сви постављају питање да ли би једнострана независност Косова могла створити прецедент. Нажалост, то би могло бити случај. Али мали број људи се пита да ли ће кршење Резолуције 1244 СБ УН створити прецедент? Шта ако се сутра Русији, Индији или Кини не допадне нека већ донета резолуција СБ УН и он и одлуче да је не испоштују? Дакле, очигледно да једнострано проглашење и признање независности Косова воде свет у слом међународноправног поретка. Србија својим тужбама треба да покуша да то спречи. То био би подухват вредан поштовања целог света. Став Србије би такође требало да буде да ниједан нелегалан акт не може да створи прецедент. Фигуративно говорећи, убиство шефа државе не може постати легално само зато што се негде једном догодило. Исто тако, крађа не може бити допуштена у будућности само зато што се свакодневно краде.

У прилог наведеног став у говоре и дешавања након 17. фебруара 2008. године. Захтеви за отцепљење и немири су се десили у Тибету, Кашмиру, у Осетији су постављене бомбе, бомбу је у Шпанији поставила и ЕТА. Само месец дана од проглашења Косова амерички сателит у СБ УН Коста рика је признала Палестину, мада се уопште не зна у којим границама!

Србија има класичан правни спор са земљама које признају независност Косова. Тај спор је лако идентификовати: док САД, Уједињено Кралјевство, Немачка и друге земље сматрају да је по Резолуцији 1244 независност Косова могућа, ми тврдимо да није. Стога се Србија одмах мора обратити СБ УН у складу са чланом 36 став 3 Повеље и захтевати да упути све земље у овом спору да га разреши пред Међународним судом правде. Пре неколико дана правни саветник професор Стојановић навео је да иако се ми можемо одмах обратити СБ УН, ми то нећемо урадити пошто “наш захтев тамо неће проћи”, што је још једно опасно колебање. Ако “то неће проћи”, Србија онда мора одмах да тужи. По члану 96 став 1 Повеље УН саветодавно мишљење од МСП-а могу тражити Савет безбедности и Генерална скупштина УН. Ми то мишљење преко СБ УН нисмо тражили. Зашто унапред прејудуцирамо одлуке у Савету безбедности? Хајде да тражимо од СБ УН да захтева саветодавно мишљење од МСП-а, и то одмах, не чекајући септембар. Чак и ако наш захтев буде блокиран, били бисмо на добитку. Прво, видели би смо ко нас блокира, на основу којих аргумената и ко је склон кршењу међународног права. Друго, спречили би смо наступање раније поменутог принципа “ефективности”. Другим речима, пред МСП-ом би смо се показали као проактивни, али блокирани, и тренутну пасивност Србије с уд не би могао да нам пребаци ни сада, ни касније.

Све то подсећа на 2000. годину, када смо од УН затражили пријем, а да претходно није било разјашњено да ли је наше раније чланство било суспендовано или смо били искључени. Хигинс, садашња председница МСП-а, ту ситуацију пре 2000, у којој је СРЈ могла задржати седиште и таблу са именом земље, а није могла учествовати у раду УН, у једном од стручних радова назвала је “перверзном до екстрема”. Истовремено, СРЈ је уредно плаћала чланарину и доприносе УН. И уместо да смо паметно поступили и 2000. године тражили укидање суспензије (па шта буде), ми смо одмах тражили да нас УН прим и у чланство. Тим потезом ми смо другима решили дилеме и “убили” нашу тужбу против НАТО држава, доказујући да 1999. нисмо били члан УН. Сада на исти начин “унапред знамо” да ништа не треба да тражимо од СБ УН у правном смислу!?

Тренутни правни став неких наших званичника и међународних правника огледа се и у томе што наводе да не можемо предузети никакву правну акцију против САД пошто та земља не признаје надлежност МСП-а. Они који то тврде не знају да ми можемо тужити САД у самим САД на основу америчког закона који се зове *The Alien Tort Claims Act*, који установљава надлежност америчких федералних судова пред којима свако страно физичко и правно лице може захтевати накнаду штете услед аката САД којим оне : 1) крше међународно право; или 2) делају у супротности са међународноправним уговорима које су потписале. Повеља УН и Хелсиншки завршни акт су примери тих међународноправних аката. САД не поштују Резолуцију 1244 СБ УН, а материјална штета која се наноси Србији због отимања Косова је огромна.

Такође, негативан правни приступ је и тврдња да САД не треба тужити пред МСП-ом зато што не признају његову надлежност. САД управо и треба тужити са свим осталим земљама које су признале Косово да би се наша евентуално успешна акција односила и на САД које би се (вероватно) позивале на недостатак надлежности Суда. Било би то понижење слично оном када је мала Никарагва успела у спору против САД пред МСП-ом поводом америчке помоћи “контрама” у тој земљи, након чега су САД одбиле да признају пресуду, наводећи да је спор са Никарагвом “политичко питање неподобно за разрешење пред судом”. Морални победник је, свакако, Никарагва. Али у нашој ситуацији има доста земаља које би биле тужене, које признају надлежност Суда и за које би пресуда била обавезујућа. Била би то правна, а не морална победа. Нама нису потребне моралне победе, нама треба законско међународноправно задовољење.

При Министарству спољних послова постоји стручни савет и у њему су готово увек исти људи: Војин Димитријевић, Горан Свилановић, Вук Драшковић... Драшковић је добар писац, али он није стручњак за међународно право. Познато је да се он у прошлости активно борио за повлачење наших тужби пред МСП-ом. Бившим министар спољних послова Свилановић, највероватније по савету Димитријевића, повукао је нашу противтужбу против БиХ, која је била одбрана од босанске тужбе и одлична а

Зашто и докле чекати са тужбама

Пише: Горан Цветић
понедељак, 26 мај 2008 22:24

процесно-правна алатка за што бољу позицију пред МСП-ом у то време. Дан-данас није јасно ко је тај скандалозни потез ауторизовао. Професор Коста Чавошки је познат по тешким квалификацијама овог дела, називајући га чак и издајом. Тренутна правна позиција мирише на негативан учинак неких од “сталних” чланова стручног савета при Министарству спољних послова, чије су добре намере према Србији крајње дискутабилне и сумњиве.

Неко је повукао нашу противтужбу против БиХ, а мене и вас није консултовао. Сада и мене и вас неко лишава међународноправне борбе, пре свега тужби, за моје и ваше Косово. Тај нема мандат да то чини пошто се на Уставу Републике Србије заклео да ће целовитост земље бранити свим, па дакле и правним средствима. А министар Јеремић би требало да се упита: шта уколико остане министар спољних послова и након 11. маја 2008. године и не успе у настојањима да Србији у септембру обезбеди подршку половине чланица Генералне скупштине УН за саветодавно мишљење? Да ли би био спреман да преузме одговорност за тај тежак пропуст у заштити националних и правних интереса?

Зато на крају треба рећи: када ти неко нешто украде, ти га тужи. Одмах. Нашим тужбама не можемо ништа изгубити. Можемо само добити, и то много.